

טבע העולם, אז די וועלט אליין איז מסייע צו צמיחת הגאולה.

(משיחות יום ה' פ' קרח, בדר"ח תמוז ו"ש"פ קרח, ג' תמוז תנש"א)



אמנם עדיין יכולה להיות השאלה – כפי שכמה שואלים: אפילו כאשר אני בעצמי עושה את עבודתי בשלימות, עד שאני מגיע לדרגא שמציאותי היא „יפוצו“ (תכלית הביטול) – מה התועלת בזה, כאשר „אתם המעט מכל העמים“¹, ובעולם סביב ישנם שבעים אומות שהם ריבוי עצום בכמות בערך להכבשה אחת.²

ובסגנון אחר: מה יאמר העולם ומה יאמרו האומות על כך שיהודי עושה את עבודתו ד„יפוצו מעינותיך חוצה“, ובמיוחד – בקירוב הגאולה האמיתית והשלימה, הרי אין הם מבינים מה פירוש הדבר?! אמנם זוהי עבודה גדולה ונעלית ביותר – אבל צריכים לכאורה להתחשב – טוען הוא – עם העולם!

והמענה על זה הוא: העולם כבר מוכן! כאשר יהודי יעשה את עבודתו כדבעי – באופן שלמעלה ממדידה והגבלה, וביחד עם זה כפי שזה משובש בכלים דלבושי הטבע – יראה איך שהעולם, טבע העולם ואומות העולם מסייעים לו בעבודתו.

. . . עאכו"כ עכשיו, כאשר כו"כ ממניעות ועיכובים אלו אינם [וכאמור לעיל, שגם במדינה ההיא נעשו שינויים גדולים לטוב], ואדרבה – בעולם עצמו רואים את הנסים והנפלאות שמתרחשים בפרט בשנים האחרונות [שנת נסים, ושנת אראנו נפלאות] – כבר הגיע הזמן, שהגם שצריך להיות ענין שלמעלה ממדידה והגבלה – נסים ונפלאות, עד לנסים ונפלאות דגאולה האמיתית והשלימה – ה"ז חודר גם בטבע העולם, שהעולם עצמו מסייע לצמיחת הגאולה.



הכתובת להשיג השיחות באינטרנט: <http://www.torah4blind.org>
TO DEDICATE AN ISSUE IN HONOR OF A LOVED ONE, CALL (718) 753-6844

ספרי' — אוצר החסידים — ליובאוויטש

לקוטי שיחות

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

שניאורסאהן

מליובאוויטש

קרח

מתורגם ומעובד לפי השיחות של לקוטי שיחות חלק יח

(תרגום הפשו)



יוצא לאור על ידי

„מכון לוי יצחק“

כפר חב"ד ב'

שנת חמשת אלפים שבע מאות ושמונים לבריאה
שבעים שנה לנשיאת כ"ק אדמו"ר מלך המשיח

הוספה

בשורת הגאולה

כ.ט.

דערביי קען נאָך זיין די שאלה – ווי אַנדערע פרעגן: אפילו בשעת איך אַליין טו מיין עבודה בשלימות, ביז אַז איך דערגרייך צו אַ דרגא וואָס מיין מציאות איז „יפוצו“ (תכלית הביטול) – וואָס העלפט עס, ווען „אתם המעט מכל העמים“¹, און אין דער וועלט אַרום זיינען פאַראַן שבעים אומות וועלכע זיינען אַ ריבוי עצום בכמות בערך צו דער כבשה אחת.²

ובסגנון אחר: וואָס וועט די וועלט און וואָס וועלן די אומות זאָגן אויף דעם וואָס אַ איד טוט זיין עבודה פון „יפוצו מעינותיך חוצה“, ובמיוחד – אין ממהר זיין די גאולה האמיתית והשלימה, זיי פאַרשטייען דאָך ניט וואָס דאָס מיינט?! ס'איז טאַקע גאָר אַ גרויסע און הויכע עבודה – אָבער מ'דאַרף זיך דאָך לכאורה רעכענען – טענה'ט ער – מיט דער וועלט!

איז דער ענטפער אויף דעם: די וועלט איז שוין צוגעגרייט, פאַרטיק! בשעת אַ איד וועט טאָן זיין עבודה כדבעי – באופן שלמעלה ממדידה והגבלה, וביחד עם זה ווי דאָס איז אָנגעטאָן אין די כלים פון לבושי הטבע – וועט ער זען ווי דער עולם, טבע העולם און אומות העולם זיינען אים מסייע אין זיין עבודה.

. . . עאכו"כ איצטער, ווען מ'האָט ניט כו"כ פון די אַלע מניעות ועיכובים [וכאמור לעיל, אַז אויך אין מדינה ההיא זיינען געוואָרן שינויים גדולים לטוב], ואדרבה – אין דער וועלט אַליין זעט מען די נסים ונפלאות וואָס קומען פאַר בפרט אין די לעצטע יאָרן [שנת נסים, און שנת אראנו נפלאות] – איז שוין הגיע הזמן, אַז הגם וואָס עס דאַרף זיין אַן ענין שלמעלה ממדידה והגבלה – נסים ונפלאות, ביז די נסים ונפלאות פון דער גאולה האמיתית והשלימה – נעמט עס דורך אויך

מדוע פוסק הרמב"ם כאביי, הרי הכלל הוא, שאביי ורבה הלכה כרבא?⁹

ב. דעתו של הרמב"ם כרבא, לפי התנא במשנה השניה

בפירושו המשניות¹⁰ אומר הרמב"ם, שהנאמר במשנה „חמשה על חמשה שערי העזרה“ הוא „לדעת תנא קמא, לפי שיש מן התנאים מי שאמר חמשה שערים היו לעזרה והוא המדבר כאן, ויש מהם שאמר ז' והיא דעת רבים .. ולדעת החכמים היה המשמר על חמשה שערים מן השבעה“¹¹.

אין מובן: הרמב"ם מתחיל ומתריך את הסתירה עם המשנה המאוחרת יותר „שבעה שערים היו בעזרה“ על-ידי תירוצו של רבא – שזוהי מחלוקת תנאים („תנאי היא“), ושהתנא במשנה זו סובר ש„חמשה הוו“, והוא מסיים כשיטת אביי, שגם לפי התנא הסובר ש„שבעה שערים היו בעזרה“, היתה השמירה רק על „חמשה שערים (מן השבעה)“!

הכרחי לומר, שדעת הרמב"ם היא: גם לפי רבא, האומר „תנאי היא“, המחלוקת היא רק לגבי מספר השערים, אך לא לגבי השמירה על השערים: התנא במשנה הראשונה סובר, שהיו רק חמשה שערים, וממילא היתה השמירה „על חמשה שערי העזרה“. ואילו התנא במשנה השניה סובר, ש„שבעה שערים היו בעזרה“, אך גם הוא מודה, שהשמירה היתה רק על חמשה שערים, כי „תרי מינייהו לא צריכי שימור“. ואילו אביי סובר, שאין כלל מחלוקת, וכולם סוברים, ש„שבעה שערים היו בעזרה“ ו„תרי מינייהו לא צריכי שימור“.

(9) ב"מ כב, ב. פרש"י פסחים עו, ב ד"ה אמר לך, ועוד – ראה אנציקלופדיא תלמודית ע' הלכה סכ"ו וש"נ וראה שם הדעות האם רק כשהולקים בדין כלל הוא או בכ"מ. (10) ריש מדות. (11) ועד"ז פי' ברע"ב ריש מדות.

א. שמירת הלויים בעזרה – חמשה או שבעה שערים:

בקשר למצות שמירת המקדש על-ידי הכהנים והלויים, שעליה מצוים בפרשתנו¹, אומרת המשנה בתחילת מסכת מדות: „בשלשה מקומות הכהנים שומרים בבית המקדש... והלויים בעשרים ואחד מקום... חמשה על חמשה שערי העזרה...“

ואילו במשנה מאוחרת יותר² נאמר „שבעה שערים היו בעזרה...“, ומפרטים אותם, כלומר, שהיו „שבעה שערים“, ולא „חמשה“? על קושיא זו מביאה הגמרא³ שני תירוצים: „אמר אביי: תרי מינייהו (=שנים מבין „שבעה השערים“) לא צריכי שימור (ולכן נאמר במשנה, שהשמירה היא רק „על חמשה שערי העזרה“). רבא אמר: תנאי היא (=מחלוקת תנאים היא) .. ואיכא תנא דאמר (=ויש תנא שאומר) שבעה, ואיכא תנא דאמר חמשה הוו.“ הרמב"ם מביא ב„יד החזקה“⁴ משתי המשניות – (א) „ושבעה שערים היו לה“⁵, (ב) „והיכן היו הלויים שומרים .. ועל חמשה שערי העזרה“ – ומוסיף⁶ מיד את הטעם לכך שהשמירה היא רק על חמשה מבין שבעת השערים: „שהרי הכהנים שומרים על שער המוקד ועל שער הניצוץ“⁷.

כלומר, הרמב"ם סובר בתירוצו של אביי, שאין מחלוקת בין שתי המשניות. ותמוה:⁸

(1) יח, א ואילך. סה"צ להרמב"ם מ"ע כב. מל"ת סו. חינוך מצוה שפח. שצא. (2) שם משנה ד'. (3) תמיד כו, א. (4) הל' ביהב"ח פ"ה ה"ד. שם פ"ח ה"ח. (5) ועד"ז כתב הל' כלי המקדש פ"ז ה"ז. (6) הל' ביהב"ח פ"ח שם. (7) ועד"ז פ"י בה, מפרש"י תמיד שם ד"ה אמר אביי וברבינו גרשום, פי' הרא"ש, ר"ש (ריש מדות), ועוד – פירושו באופן אחר. וראה משנה למלך להל' ביהב"ח פ"ח ה"ד. (8) כמו שהקשה בהר המור' להל' ביהב"ח שם. ועוד.

(1) ואתחנן ז, ז. (2) תנחומא תולדות ה. אסת"ר פ"י, יא. פס"ר פ"ט, ב.

ד. המחלוקת אינה על המציאות אלא על דין שער

כדי להבין זאת יש להקדים ולבאר קושיא על לשון המשנה „שבעה שערים היו בעזרה...“: המשנה מונה את כל שבעת השערים – „שער הדלק וכו“ – ומדוע, אפוא, מקדים התנא ואומר „שבעה שערים...“ ובלשון הגמרא¹³: „מניינא¹⁴ למה לי¹⁵“?

ההסבר לכך הוא: מציאותן של דעות שונות בקשר למספר השערים בעזרה – חמשה, שבעה, שמונה¹⁶ ושלושה עשר¹⁷ – שאינה מחלוקת על המציאות – לגבי מספר השערים שהיו שם, שהרי קיים כלל¹⁸, שלא תתכן מחלוקת על מציאות. אלא, לכל הדעות היו שם שלושה עשר שערים, כמובא במשנה¹⁷, והמחלוקת היא זאת: על כמה משלושה עשר השערים חל דין שער¹⁹ – חמשה, שבעה, שמונה או שלושה עשר²⁰.

בכך מובן מדוע פוסק הרמב"ם שהשמירה היתה על „חמשה שערי העזרה .. שהרי הכהנים שומרים...“, כתירוצו של אביי, כי גם לפי רבא סובר כך התנא האומר „שבעה שערים היו בעזרה“ – והרמב"ם פוסק לפי תנא זה (ולא לפי התנא הסובר „חמשה הוו“), כי זוהי „דעת רביים“, כפי שהוא אומר בפירוש המשניות, כדלעיל.

ג. לשם מה צריך להסביר שיש מחלוקת:

אך ביאור זה תמוה, לכאורה: אם גם לפי רבא אין סתירה בין שני הענינים – (א) ש„שבעה שערים היו בעזרה“ ו(ב) בכל זאת השמירה היא רק „על חמשה שערי העזרה“ – מדוע מוכרח רבא לומר „תנאי היא“ ולהרבות מחלוקת, שהמשנה הראשונה „חמשה על חמשה שערי העזרה“ אינה תואמת את דעת התנא שבמשנה השניה, האומר „שבע שערים היו בעזרה“ (כפי שאומר אביי), אלא מוכרח לסבור ש„חמשה הוו“?

תמיהה זו בולטת יותר בפירוש המשניות, ששם הוא אומר את שני הענינים ביחד, כדלעיל: (א) התנא של המשנה הראשונה סובר „חמשה שערים היו לעזרה“, כתירוץ רבא, (ב) גם החכמים האומרים „שבעה שערים היו בעזרה“ סוברים ש„היה המשמר על חמשה שערים מן השבעה“ –

ולכאורה: אם גם „לדעת החכמים היה המשמר על חמשה שערים...“, מדוע צריך להסביר את דברי המשנה „על חמשה שערי העזרה“ כמי שסובר „חמשה שערים היו לעזרה“, ולא כדעת החכמים („דעת רביים“) האומרים ש„היה המשמר על חמשה שערים...“ – בדיוק כשם שמסביר הרמב"ם עצמו בספר היד החזקה¹²?

(12) ואולי י"ל שדיוק הרמב"ם (והרע"ב) הוא מלשון המשנה „חמשה שערי העזרה“ ולא „משערי“. וראה שנויי נוסחאות במשניות שם. מלאכת שלמה שם. אבל גם ברמב"ם הל' ביהב"ח פ"ח שם: „חמשה שערי העזרה“ ולא „משערי“.

(13) שבת סט, א. וש"ג.
 (14) ראה ג"כ „לקוטים“ למשניות מדות שם מ"ג וד' (משושנים לדוד). וראה ג"כ באר שבע לריש תמיד.
 (15) אף שבדוחק י"ל דמרומו למספר גזברין כו' (תמיד כו, א).
 (16) תמיד שם.
 (17) מדות פ"ב מ"ו. שקלים פ"ו מ"ג.
 (18) ראה שד"ח כללים מע' המ"ם כלל קסד.
 (19) ראה ער"ז תוספות כתובות (קו, א ד"ה שבעה) לענין הפלוגתא אם היו ז' שערים או י"ג שערים – שא"ז פלוגתא במציאות, כי אם, אם היו חשובים שהיו השתחוואות כנגדם. וראה ג"כ פ"י הרא"ש תמיד שם סד"ה אלמא.
 (20) בפי"מ להרמב"ם (שהובא לעיל בפנים): „שיש .. מי שאמר חמשה .. ויש מהם שאמר ז' .. ויש מהם שאמר י"ג“. וראה גם ירושלמי שקלים שם: מתניתין אבא יוסה .. ברם כרבנן כו'. ועפ"י המבואר בפנים שהפלוגתא היא בין (ולא במציאות) – צריך לומר, שפירוש „ויש מהם שאמר י"ג“ הוא שלכולם ה' דין שער.
 אבל גם למ"ד שהי' דין שער לכל הי"ג שערים, לא היתה שמירה בכולם* (ומה שהי' להם דין שער הוא רק לענין השתחוואה), כמ"ש בפ"י הרא"ש שבהערה הקודמת. אבל ראה מהרש"א כתובות שם.

(* ועפ"י מובן מה שבתמיד שם אינו מביא דיעה זו. וראה תוס' כתובות שם. פ"י הרא"ש שם.)

לזכות

כ"ק אדוננו מזרנו זרבינו

מלך המשיח



ויה"ר שעי"י קיום הוראת

כ"ק אדמו"ר מלך המשיח (בשיחת ב' ניסן ה'תשמ"ח)

להכריז יחי, יקויים הבטחתו הק',

שההכרזה תפעל 'ביאת דוד מלכא משיחא'



יחי אדוננו מזרנו זרבינו מלך המשיח

לעולם ועד

ההבדל למעשה בין השערים שיש להם דין שער לבין השערים האחרים חשוב לגבי מספר ענינים בהלכה, ומהם:

(א) בענין שמירת המקדש: רק השערים שיש להם דין שער צריכים שמירה²¹. (ב) לגבי ביאת מקדש: כאשר נכנסים למקדש דרך השערים שאין להם דין שער, אפשר לומר שזו אינה „דרך ביאה“²². (ג) לגבי מזוזה: לולא הלימוד²³, „מה בית שהוא חול אף כל שהוא חול, יצאו אלו שהן קודש“, היה הדין²⁴, שדוקא השערים שיש להם דין שער חייבים במזוזה, כמו שנאמר וכתבתם על מזוזות ביתך ובשערך²⁵.

ולפיכך מקדימה המשנה ואומרת, „שבעה שערים היו בעזרה“ – כדי לקבוע שרק לשבעה שערים היה דין שער²⁶, ולא לאחרים.

[ועוד יש לומר: בדומה לדברי חז"ל²⁷ על

(21) ראה פ' הרא"ש תמיד כו, ב (ד"ה הא כיצד): ומדקרי להו שערים אלמא גדולים היו וצריך כל חד מיניהו שימור לחוד'.

(22) ראה שבויעות יז, ב: דרך ביאה אסרה תורה. וראה מנחות כו, ב.

(23) יומא יא, א. ב. וראה שם, רע"א: „כל השערים כול לא ה' להם מזוזה חוץ משער ניקנור כו" (וברמב"ם הל' מזוזה פ"ו ה"ז: חוץ משער ניקנור ושלפנים ממנו).

(24) הטעם שהובאה נפקותא זו – אף שלמסקנת הש"ס אינה במזוזה מפני שהוא בקדש – הוא בקשר להחזקת עוררות על מבצע מזוזה, שבתקופה זו יש לו חשיבות מיוחדת כמדובר כמ"פ.

ועוד ועיקר – נפק"מ בפועל כשבונה בית וחומות צורת מקדש וחומות שלו (אלא שמשנה בקומתו וכיו"ב – שמעכב במקדש ולכן מותר לבנותו) ואינו שייך לחיוב מזוזה.

(25) ראה תשובת הרמב"ם (נעתקה בכס"מ להל' מזוזה שם ה"ה) שעיקר המצוה לא תלה אותה אלא בשער כו'. וראה תשובת ר"א בן הרמב"ם בס' ברכת אברהם ס' מא.

(26) ערוך יש לתרץ מניינא דמשנה ג', „חמשה שערים היו להר הבית“. אבל עפמ"ש במנ"ח (מצוה סג) הדין ד, „דרך ביאה“ הוא רק במקדש ולא בהר הבית – נפק"מ זו (דלעיל בפנים) אינה בשערים דהר הבית.

ומניינא דמשנה א' – „בג' מקומות כו' כ"א מקום כו", ובמשנה ד' – „ג' בצפון וג' בדרום וא' במזרח, ועוד – י"ל כי מקראי יליפין רק שצ"ל שמירה בכור"ב מקומות, שכהנים ולוים בנפרד (תמיד כו, א) וכמה בצפון כו' (תמיד כו, א) – ולהעיר משיניג הסדר במשנה להסדר בקרא (דה"א כו, יז). ולהעיר שמירת צ"צ האו"ח סס".

(27) מכות ט, ב במשנה.

הפסוק²⁸, „שש ערי מקלט תהיינה“ – „עד שיהיו ששתן קולטות נאחת“ – כך גם בעניננו: ביתור הלשון „שבעה שערים היו בעזרה“ רומזת המשנה, שכל השערים הללו הם מציאות אחת, ואם אין מספר מלא של שבעת השערים, אין חל עליהם הדין של שער העזרה – שצריך שמירה וכו'].

ה. המחלוקת בין שני התנאים

ולפי זה: כשאומר רבא „תנאי היא“, אין הוא מתכוון למחלוקת אודות המציאות לגבי מספר השערים שהיו בפועל, אלא המחלוקת היא – לכמה מן השערים יש דין שער:

התנא במשנה הראשונה אומר שהשמירה היתה רק „על חמשה שערי העזרה“, למרות שלמעשה היו שלושה עשר שערים, כי לשיטתו היה דין שער רק לחמשה שערים אלו. „חמשה הוו“ – כלומר, שערים, בעלי דין שער.

ואילו התנא של המשנה השניה, האומר „שבעה שערים היו בעזרה“, סובר שלשבעה מבין שלושה עשר השערים היה דין שער, וממילא חלה על כל אלו חובת השמירה. והשמירה היתה רק „על חמשה שערי העזרה“ כי „תרי מינייהו לא צריכי שימור“, כלומר (לא שאין שערים אלו חייבים בשמירה, אלא) כפי שמסביר הרמב"ם – „שהרי הכהנים שומרים על שער המוקד ועל שער הניצוץ“. כלומר, שני השערים הללו כבר „שומרים“ על-ידי הכהנים.

1. השמירה „בבית הניצוץ ובבית המוקד“ פוטרת את השערים

בכך מובנת שאלה נוספת שניתן לשאול על דברי הרמב"ם בספר יד החזקה, שהובאו לעיל: „ועל חמשה שער העזרה .. שהרי הכהנים שומרים על שער המוקד ועל שער הניצוץ“:

שמירת הכהנים לא היתה בשער המוקד

(28) מסעי לה, יג.

בתחילת המשנה מדבר התנא על כל המקומות שבהם צריכים היו הכהנים והלויים לשמור, וזו לשונו: „בשלושה מקומות הכהנים שומרים בבית המקדש, בבית אבטינס בבית הניצוץ ובבית המוקד, והלויים... חמשה על חמשה שער העזרה“.

כלומר, תנא זה מזכיר רק את שמירת הכהנים „בבית הניצוץ ובבית המוקד“, ואחר-כך הוא מדבר על שמירת הלויים על שער העזרה ואומר „על חמשה שערי העזרה“ – ואם נאמר שתנא זה סובר „ז' שערים היו בעזרה“ והשמירה היא רק על „ה' שערי העזרה“ כי „תרי מינייהו לא צריכי שימור“, יוצא, שאין הוא מזכיר כלל, אפילו ברמז, את חובת השמירה על שער הניצוץ ושער המוקד.

ועוד, וגם זה עיקר: כיון שאפשר להסביר „שתנא דוקא קאמר“³⁴ (=דייק בדבריו), ו„פירש דבריו“³⁵, אין אומרים שהוא „לא דוקא“ וסתום וכו'.

ולפיכך סובר הרמב"ם (לפי רבא) שתנא זה סובר „חמשה שערים היו לעזרה“ – רק לחמשה שערים יש דין שער והם חייבים בשמירה³⁶.

ולפיכך, בספר ה"ד, כאשר פוסק הרמב"ם את ההלכה, כ„דעת רבים“, ש„שבעה שערים היו לה“ – הוא מדייק, שהשמירה היא רק „על חמשה שערי העזרה“, מפני שמירת הכהנים אינה רק „בבית הניצוץ ובבית המוקד“ – כדעת תנא קמא – אלא, ממילא, גם „על שער המוקד ועל שער הניצוץ“.

(משיחת ש"פ דברים תשל"ו)

(29) ריש תמיד ומדות.

(30) ה"ה.

(31) במדות שם מ"ה „שלישי לו בית המוקד“. אבל עדיין קשה שינוי הלשון ברמב"ם. ובמלאכת שלמה (מדות שם) מביא גירסא „שער בית המוקד“ וכותב ע"ז: „כך מצאתי כו' והאנני“.

(32) וצ"ע דהא „כהן שעבד עבודת לוי ה"ז בל"ת" (רמב"ם הל' כלי המקדש ספ"ג).

(33) ועצ"ע במשנה מדות פ"א מ"ה „והלויים מלמטן" דלא כפיה"מ (מ"א) ודלא כבה"ל ביה"ב (פ"ח ה"ח) ודלא... כאביי! והרמב"ם לא הביאו. וראה משנה למלך הל' ביה"ב פ"ח ה"ד. ועוד.

ויש להאריך בכ"ז. ואכ"מ.